

15. -23. XI 2018.
СУСРЕТИ SUSRETI
XXXV
ПОЗОРИШТА КАЗАЛИШТА
BRČKO DISTRIKT BIH ◆ БРЧКО ДИСТРИКТ БИХ

BILTEN БИЛТЕН

3



Nekad tišina može biti ubitačnija od velikih riječi

Piše: Ivana Pirić

Slijedimo li onu poznatu sentencu da su nekada riječi suvišne, možemo slobodno konstatirati da je treća festivalska noć protekla bez riječi. Nije Vam bilo lako upustiti se u nešto što je malo znano na našim prostorima, adaptirati predstavu za film i film za predstavu, a ostati vjeran teatru. O čemu ste razmišljali prije nego ste se upustitili u režiranje komada, inspirirani tekstrom od nekoliko riječi?

Predstava jeste neobična, možda najneobičnija koju sam radio jer ona prosto ukida ono u čemu smo mi najsigurniji, glumci i ja, a to je reč. Ovde nam je jedan tekst samo poslužio kao inspiracija. iz originalnog teksta koji je Zlatan Dorić napisao prije trideset godina postoji tek jedna rečenica *Ako je to tako dobra ideja otkud ona u Somboru*. Ukidanje osnovnog sredstva koje je nama dostupno, ukidanje reči otvorilo je mogućnost za jedno veliko istraživanje. Niko od nas se ovom vrstom teatra nije bavio. Period rada s ovim ljudima je bio najuzbudljivi u mom životu. Niko nas nije učio kako da fabuliramo bez teksta i kako da uspostavljamo, odnosno razvijamo likove bez teksta. Montaža slika, emocija, plesnih numera, filmova bila je novo i dragoceno iskustvo.

Morali ste imati neki početak, nešto s čim ćete krenuti u realizaciju ovakvog jednog projekta?

Iznova smo gledali filmski opus Ernesta Bošnjaka, koji je osim dokumentaraca napravio nekoliko igranih filmova. Tu su i neki motivi iz njegovih filmova, ali naš Ernest Bošnjak više liči na Georgea Méliesa, pionira filma kao umetnosti, a ne filma kao nečeg što dokumentuje stvarnost. Na sve nas je veliki utjecaj imao Giuseppe Tornatore i njegov film *Cinema Paradiso*. Ispomagali smo se i onim što u našoj kolektivnoj svesti čini filmsku lepotu i uzbuđenje. Kada je reč o pozorištu, nismo imali ništa kako bismo nešto uporedili jer ovakve vrste predstava gotovo da ne postoje. Tako da je izmišljanje jezika bila velika avantura.

Jednom ste izjavili da ova predstava nema žanr. Na koju bismo je umjetničku formu najviše mogli „naloniti“?

Kokan Mladenović, rođen je u Nišu 1970. Godine, gdje je završio srednju glumačku školu u klasi Mime Vuković-Kurić. Diplomirao je na Katedri za pozorišnu i radio režiju Fakulteta dramskih umetnosti u Beogradu 1993. godine, u klasi Miroslava Belovića i Nikole Jevtića. Režije (izbor): Shakespeare, Buñuel, Müller „Hamlet“; Harms „Slučajevi“; Tirso de Molina „Seviljski zavodnik i kameni gost“; Beaumarchais „Figarova ženidba“; Aristofan „Lizistrata“, „Mir“, „Pravda“; Agota Kristof „Velika bilježnica“; Dušan Kovačević „Maratonci trče počasni krug“, „Balkanski špijun“, „Sabirni centar“; Henrik Ibsen „Peer Gint“; Shakespeare „Bogojavljenska noć“, „San ljetne noći“, „Ukročena goropadnica“, „Romeo i Julija“; Ljubomir Simović „Putujuće kazalište Šopalović“; Baricco, „Ilijada“; Goran Petrović, K. Mladenović, „Opsada crkve Svetog Spasa“, Goran Stefanovski „Bakanalije“; Mihail Bulgakov, K. Mladenović „Majstor i Margarita“; J. R. Tolkien, K. Mladenović „Hobit“; J. M. Barrie, M. Stojanović „Petar Pan“; Enda Walsh „Disko svinje“; Fosse, Kander, Ebb „Chicago“; Rado, Ragni, MacDermot „Kosa“; Madać „Čovjekova tragedija“; Maja Pelević „Narančina kora“, „Ja ili neko drugi“; Goldoni „Sluga dvaju gospodara“; K. Mladenović „Zona Zamfirova“, mjuzikl po djelu Stevana Sremca; Beaumarchais, K. Mladenović, Djarmati „Opera ultima“; Eshil „Okovani Prometej“, Alexandre Dumas „Tri mušketira“...

Uspješno je režirao u kazalištima u Sloveniji, Mađarskoj, Rumunjskoj, Bosni i Hercegovini, te Crnoj Gori. Stručno se usavršavao u New Yorku, Londonu, Avignonu i Moskvici. Bio je umjetnički direktor kazališta „Dadov“ i Narodnog pozorišta u Somboru, kao i direktor Drame Narodnog pozorišta u Beogradu i direktor kazališta „Atelje 212“ u Beogradu.

Za svoj rad dobio je nagradu „Bojan Stupica“ kao i sve druge značajne nagrade na festivalima u Srbiji i Crnoj Gori.



Mi smo hteli uspostaviti nemi film kao pozorišni žanr što je gotovo nemoguće, ali i da kažemo da se taj sudar snova i stvarnosti, naravno na štetu snova, nije promenio za više od stotinu godina, od kada je Ernest Bošnjak u Somboru počeo da sanja svoje filmske snove do danas kada pokušavamo da sanjamo naše pozorišne snove.

Raznolika su mišljenja publike o predstavi. Jedni bi je nazvali bajkom, drugi groteskom, treći jednočinkom teatra u teatru. Što mislite o tome?

Mi smo probali da se nemo pobunimo, odnosno da ne govoreći ništa kažemo mnogo toga o nama samima danas. To je vrlo izazovan jezik, ali nekad tišina može da bude ubitačnija od velikih reči. Nekako sam ubeđen da ova predstava u poetici i vapajem za nekim vremenom nosi suštinski angažman.

HIMNA NIJEMIH UMJETNIKA ŽELJNIH DA PUSTE GLAS

Piše: Nikola Šimić Tonin



Ovom predstavom podvučena je crta, ispod nje je ostalo kazalište koje smo poznавали do sada, iznad crte otvorilo nam se kazalište koje dolazi, kazalište XXI i... stoljeća s neslućenim mogućnostima. Sombor – Hollywood. „Otvorio nam se kazališni put za Ameriku“, novi kazališni svijet. Kreativna teritorija.

Ne postoji žanr, kazališni, filmski koji nije upotrijebljen u ovoj predstavi: nijemi film, pantonima, cabaret, ples, maske, moderna tehnologija, ispisni govor zidova, kao u stara vremena prvi projekcija „živa glazba na glazbalima“, i što sve ne... uz toliku logistiku, rijetko viđenu i ikada upotrijebljenu i u jednometu kazalištu do sada.

Muzika i pokret osnovna su sredstva kojima se priča priča.

Već u prvim minutima predstave „Kad bi Sombor bio Holivud“ gledalište zapljušne gorčina i žal kroz nanizane podatke da su nam na mjestima svojevremenih bioskopa širom države nikle zgrade, kladionice, kineski butici, second hand šopovi ili jednostavno ostala pustoš, ruina koja se doslovno raspada od nemara, nebrige i zaboravljenoštiti.

„Kad bi Sombor bio Holivud“, autorski projekat reditelja Kokana Mladenovića inspiriran je istoimenom dramom Radoslava Zlatana Dorića. Serijal somborských priča.

U predstavi igraju Ivana V. Jovanović, Minja Peković, Milijana Makević, Vanja Nenadić, Dragana Šuša, Danica Grubački, Marko Marković, David Tasić Daf, Branislav Jerković, Nemanja Bakić, Aleksandar Vučković. U predstavi učestvuju i muzičari Irena Popović Dragović i Nikola Dragović.

Glumci bez teksta, a publika bez daha. Kroz govor se izražavamo.

U više navrata aplauz za same predstave. Govor tišine. Pokret. Tikova. Govor plesom. Mimikom. Glazbom. Dokidanje riječi. Kazališna magija bez riječi. Zaboravimo kazalište kakvo smo nekada znali. Nijemi film u teatru. *Himna nijemih umjetnika željnih da puste glas.* – (novinarka iz Sombora Ana Davidov).

Takav utisak se nametnuo posle devedeset minuta baj-

kovite priče o Ernestu Bošnjaku, Somborskem sanjaru i prvom Jugoslovenskom sineasti koji je početkom XX. – tog stoljeća od Sombora želio napravit Hollywood.

Ideja Kokana Mladenovića da predstava bude odigrana kao nijemi film iz Ernestovog vremena, kao kada se nekome ne da da govor, djelovala je neobično u početku, ali poslije svega viđenog stekli smo utisak da je jedino bez riječi mogla biti ispričana ova priča koju je sjajni mladi ansambl somborskog teatra pokretom, igrom i mimikom, ispričao u jednom dahu.

Marko Marković, koji igra ulogu mladog Ernesta Bošnjaka, kaže:

“Kad smo se dogovarali oko priče, oko predstave, oko Bošnjaka, rekao mi je ovaj naš nemi film. Kako misliš nemi? Pa bez teksta. Ponekad se mnogo više čutanjem kaže i ti entuzijasti ostaju da traju, draga mi je da je u ekipi bila jedna fascinantna atmosfera, da je tempo bio neverovatan i da smo imali fantastične saradnike”.

Ivana V. Jovanović se nadovezuje:

“Što bi rekao Kokan, ovo je jedan nepostojeći žanr, mnogo sam srećna što sam deo ove priče, kako se čovek sprema za ovako nešto. Čutiš i vežbaš. Saradnici, Kokan, sve je bilo od početka hrabro, ludo i na kraju se izgleda isplatiло”.

Danica Grubački:

“Uloga koju ja igram, Irena Bošnjak, ona uopšte nije umrla mlada. Većina priče je Kokanova i naša fikcija. Nama je proces bio sjajan”.

Kokan Mladenović, redatelj predstave:

“Ja sam, pre svega, očekivao jedan mukotrpan, lep istraživački proces, i ovi glumci sjajni iz somborskog pozorišta radili smo nešto što nije naša prirodna sredina, to jest radili smo pozorište u kojem nema teksta. Naravno da je za sve nas koji smo školovani na tom dramskom tekstu, veliki izazov da radimo ovakvu predstavu, i to je možda najlepši mesec i po dana mog pozorišnog života i na tome sam im prezahvalan”.

Narodno pozorište Sombor ovim se komadom odužilo još jednom velikanu Ravangrada. Ernestu Bošnjaku (1876-1963) umjetniku, tvorcu fabrike filmova, fabrike snova.

Senat Novog Sada 1914. prihvatio je njegovu ideju i prava je šteta što je rat prekinuo realizaciju ove ideje jer bi njegov opus bio daleko veći. Pioniri filma su se uglavnom bavili dokumentarnim filmom, a Ernest Bošnjak više je volio igrani, i tu je ostavio veliki trag u istoriji kinematografije”, kaže Radoslav Zelenović.

Tako je poslije filmskog platna Ernest Bošnjak ostao živjeti i na kazališnoj sceni grada koji ga nikada nije razumio.

NEDOSANJANI SAN O UMJETNOSTI

Piše: Mladen Bičanić

Treća natjecateljska večer XXXV Susreta pozorišta / kazališta u Brčkom ugostila je umjetnički ansambl Narodnog pozorišta Sombor sa autorskim projektom redatelja Kokana Mladenovića „Kad bi Sombor bio Holivud“ inspiriranim dramom Zlatana Dorića. Začutan je to, bajkovit i nesvakidašnji kazališni čin – teatar odjednom doživljava preobrazbu, napušta svoj temeljni oslonac, riječ, i uplovjava u neke sasvim druge vode, prepušta se strukturi i poetici nijemog filma, pokretne slike postaju njegova ključna nit vodilja. I, naravno, glazba. Čitava ta osamdesetminutna kazališna storiјa protjeće u tom duhu, publika prati zbivanje na pozornici ispunjenoj sa pet bijelih okvira unutar kojih se, kao na platnima nekog zmišljenog bioskopa, kreću glumci i pokretom, gestom, mimikom prenose vlastiti doživljaj scena koje donose.

Predstava je, zapravo, hommage čovjeku koji je u Sombor donio prvi kino – projektor i otvorio prvi kinematograf – riječ je o Ernestu Bošnjaku (1876. – 1963.), čije je ime, uz braću Manaki, upisano zlatnim slovima u radjanje i povijest proizvodnje filma na ovim prostorima. Taj, međutim, historijski background tek je polazna osnova autorskom projektu Kokana Mladenovića, to je ono neizbjježno „zrnce soli“ kao neophodan sastojak sva-ke dobre kazališne priče – ili, u ovom slučaju, bolje reći filmskog pripovijedanja. Jer Mladenović upravo to radi, zamjenjuje jedan medij drugime, u teatru nastoji progovoriti rječnikom nijemog filma. Stoga se ovdje i ne govoriti, sve je prepušteno glumcu i njegovoj moći uživljavanja i transformacije unutar tih pet zadanih bijelih okvira, na njemu počiva sve – istina, tako je to i u bilo kojoj drugoj predstavi, samo što mu je ovdje oduzeta riječ, smislena radnja, kontinuitet zbivanja, čvršći, na nekom dramskom narativu zasnovan odnos sa partnerima – svega toga ovdje nema, pred nama samo promiču pokretne slike, ili možda sekvence, jednog vremena, jednog doba, jednoga grada i njegovih žitelja medju koje je, nenadano i kao magičnim prahom prizvan stigao neki sanjar da im ponudi nešto novo, uzbudljivo, da ih povede da zajednički sanju neki novi svijet.

Lavovski dio posla obavila je kompozitorica Irena Povović Dragović, teatru odana skladateljica, ta ovo joj je već 120 predstava za koju komponira, ona je ovdje i fizički prisutna, uživo izvodi glazbu koja uobičjava svaki pokret, svaku scenu, svaki prizor, njena muzika prožima svaki trenutak izvedbe, pruža glumcu sigurno uočište i sklonište, vodi ga i usmjerava u svakoj kretnji, dočekuje na svakom koraku. A njih je ukupno jedanaest – dvoje donose lik Ernesta Bošnjaka, u mladim danima i na odlasku, u poznim godinama, kada se njegov san, avaj, urušava, kada od velike plemenite ideje ne ostaje gotovo ništa, on bankrotira, umire u Somboru 1963. godine.

Na samom početku svi glumci i glumice sa proscenija izriču svojevrsno opijelo kinematografiji u manjim mjestima u Srbiji, iznose svoja prva sjećanja i prve susrete sa čarolijom filma u tami kino – dvorane, da bi odmah potom izrekli poražavajuće činjenice – niti jedan od tih kinematografa danas više ne postoji! Pogledajte oko sebe, osim velikih kompleksa i multipleksa rijetko ćete gdje naići na male, intimne filmske prostore iz djetinjstva, pa niti samo Brčko nema kino – dvoranu. Nakon tog, nako sasvim usputnog osvrta i kritičke žaoke na suvremenih društvenih trenutak kada je mreža kinematografa u pitanju, predstava kreće punom snagom, pokretne slike Ernesta Bošnjaka nezaustavljivo osvajaju pozornicu. Put sjeni nekog prohujalog vremena pred nama promiču lica sa celuloidne trake, vozi se baba na biciklu, žena sa trubom, čovjek sa rolama filma, pratimo uzbudjenja na licu prvih posjetilaca neke kino – predstave, njihovo ushićenje, smijeh ili stravu izazvanu filmskim prizorima, tu je i neizbjježni Drakula, pop koji se protivi „djavolskoj izmišljotini“, filmu, pleše se u ritmu glazbe što se uživo izvodi, gledamo biblijske prizore Adama i Eve i prvog grijeha, netko se zaljubljuje i voli – komika nijemog filma u središtu je dogadjanja, glumački ansambl to shvaća i vješto se uklapa u takav način igre. Sjeta nekog ne tako davno prošlog vremena ono je čim odiše atmosfera ove predstave uronjene u snove i snovidjenja jednog čovjeka, vizionera i zaljubljenika u film – no to je i nijema optužba protiv svih onih koji bilo koga sprečavaju u ostvarenju svog sna, snatrenja i snovidjenja. A oni su, glasno to izriče predstava „Kad bi Sombor bio Holivud“, bezuvjetno prepostavka začeća i opstanka bilo koje umjetnosti.



ŠTA ĆE SANJATI NEDOKUČIVA BUDUĆNOST?

Piše: Nataša Gvozdenović



Predstavu "Kad bi Sombor bio Holivud" režirao je Kokan Mladenović u somborskem Narodnom pozorištu po motivima dela Radoslava Zlatana Dorića. Glumci nas čekaju na sceni, ispred zavese - Kokan Mladenović priču otvara svedočanstvima glumaca kada su i gde prvi put bili u bioskopu i šta je danas na mestu tih bioskopa. Postoji jedna mešavina gorčine i oštine u tom početku - svedočanstvo o svetu koji više ne postoji i ne samo to reditelj nas odmah navodi na preispitivanje sveta u kojem danas živimo.

Priča je svojevrsna posveta Ernestu Bošnjaku koji se smatra ocem jugoslovenske kinematografije, reditelj je postavlja kao priču bez reči sa elementima slepstika i kabarea, priča se pred nama odmotava sliku po slliku od kraja Bošnjakovog života prema početku. Omaž velikom majstoru je svakako i posveta snovima.

Glumački tim u kojem su: Marko Marković, Ivana V. Jovanović, Marta bereš Milijana Makević, vanja Nenadić, Danica Grubački, dragana Šuša, Branislav jerković, Nemanja Bakić, David tasić daf i Aleksandar Vučković- igra u žustom i dobrom ritmu, kreira atmosferu koja je donosi melanž melodrame ,komedije i zanosa. Igraju jasno, čisto i nadahnuto,igraju tako živo da u gledaocu

bude dete.

Kokan Mladenović ukidajući reči u ovoj prepovesti donosi je u slikama i pokretu, koje su sugestivnije od teksta. U današnjem svetu poručuje Mladenović, snovi nisu ozbiljna tržišna roba, tako da o njima gotovo da se ne govori. Tu se reditelj drži Vitgenštajnove teze da se ono što se ne može reći mora odigrati.

I kreira punokrvnu posvetu snu sa pravom dozom gorčine i čežnje. Mladenović donosi jedan borhesovsko/felinijevski pogled unazad na život kao kategoriju koja nije uzaludna. Muzike Irene Popović koju kompozitorka izvodi uživo, je kao i obično, posebna vrsta naracije, ključ koji vas vodi kroz komada. Muzika daje snagu pokretu, igri.

Scenografija Marije Kalabić potentna je upravo u kreiranju oniričnog okvira - podseća nas da ako pogledamo dobro možemo videti i druge svetove.

U Brčkom je, sinoć, publika bila iskreno dirnuta predstavom "Kad bi Sombor bio Holivud" možda najpre, jer nas snaga ove predstave podseća na ono čemu nas Novalis uči, a što zaboravljamo - da život nije san , ali da možemo postići da to bude.

LIKOVNI KOJI NADRASTAJU SREDINU U KOJOJ EGZISTIRAJU

Piše: Srdjan Vukadinović

Bioskopi su u razdoblju 70-ih godina XX vijeka bili mesta sticanja prvih umjetničkih saznanja. Edukovali su ljudе na zanimljiv i vidljiv način o brojnim pitanjima, problemima i nedoumicama. Više se u pomenutom razdoblju išlo na projekcije filmske vrpce, nego na pozorišne predstave. Nekako su inscenacije u kazalištu bile, po nepisanom pravilu, namijenjene "starijoj i uglađenoj gospodi", dok su kino dvorane bilo mesta okupljanja „nižih socijalnih slojeva“. Nemjerljiva je uloga bioskopa u sticanju prvih saznanja o vrijednostima i odnosima u kulturi, umjetnosti i društvu. Nasuprot tome razdoblju period kraja starog i početka novog milenijuma je prepoznat po nestanku bioskopa. Kino dvorane su odlazile na tendere i postajale ili marketi ili magaze za određenu robu ili second-hand radnje ili kineski tržni centri ili ništa. Nestaјali su na taj način prvotni oblici umjetničke socijalizacije generacija koje se u momentu prikazanja predstave „Kad bi Sombor bio Holivud“ somborskog Narodnog pozorišta sa sjetom sjećaju vremena koje su provodili u kino dvorana sretni ako mogu da nađu karte kod tapkaroša.

Tapkaroši su kao sinonim za (ne)mogućnost prisustva grupnom gledanju filmova nestali, a sjećanje na taj period vraća reditelj Kokan Mladenović u somborskoj predstavi koja je njegov autorski projekt, na način što svoj kreativni rukopis naglašava i podcrtava čarolijom nijemog filma.

Kroz priču o Ernestu Bošnjaku, jednom od pionira ki-

nematografije na južnoslovenskom prostoru, koji je želio da Sombor pretvori u Holivud, izvanredni ansambol somborskog Narodnog pozorišta donosi na scenu univerzalnu storiju o neshvaćenim genijima za koje u jednom trenutku sredina nema osjećaj da im treba pomoći i da ih „treba pogurati“. Mnogo je takvih velikih ideja ostalo nerelizovano, a njihov i nosioci i promotiri su zajedno nestali sa njima.

Rediteljska i autorska koncepcija Kokana Mladenovića je zasnova na priči o kulturi, odnosno u ovom slučaju filmu kao nosiocu društvenog razvoja i prosperiteta. Mnogi snovi o napretku pojedinih ambijenata i areala u prostoru južnoslovenskog regiona su se raspali usled kukavičluka i licemjerja sredine kojoj su se svesrdno nudili. Kao što Sombor nikada nije postao Holivud, tako su i mnogi drugi gradovi devastirani zbog konzervativizma i slabosti sredine za koju je nešto novo i neobično uvijek veliko, nedostužno i nemoguće. Svi oni, onako kako je to naglašeno i na kajronu koji prati u komadu sekvene iz nijemih filmova, usled „crne smrti“ postaju „ravangrad“.

Snovi o pretvaranju Sombora u Holivud su ostali nedosanjani na isti onaj način kao što su to i mnogi drugi. Potencirajući tu dramaturšku liniju ove predstave reditelj i gradi svoju koncepciju na likovima koji nadrastaju sredine u kojima egzistiraju. I koji će uvijek maštati o nekim „novim Holivudima“.



OVOJ PREDSTAVI NEDOSTAJALO JE POZORIŠTA

Piše: Elvis Ljajić



Trećeg dana 35. Susreta pozorišta/kazališta Bosne i Hercegovine, brčanska publiku imala je priliku pogledati predstavu *Kad bi Sombor bio Holivud* Narodnog pozorišta Sombor, koja je autorski projekat Kokana Mladenovića i koja se bavi životom Ernesta Bošnjaka, jednog od pionira jugoslovenske kinematografije.

Na početku predstave mladić dolazi kod staroga fotografa po fotografije sa svojega vjenčanja i nezadovoljan uslugom prijeti, govoreći fotografu *Ti si ništa*. Flash back nas vraća pedesetak godina unatrag, na početak ove priče, u kojoj mladi Bošnjak sanja o Holivudu u svom Somboru. Nizom slika vodi nas se kroz historiju nastanka jedne od najznačajnijih somborskikh priča prošog vijeka, kroz priču o somborskem zaljubljeniku u film, koji sav svoj kapital, uključujući i samoga sebe, ulaže u ostvarenje svojega sna.

Na sceni koja izgleda poput unutrašnjosti starinske filmske kamere i koja vrlo jednostavno služi i kao stolice u kinu i kao kulise za snimanje Bošnjakovih filmova, uviјek je gotovo cijeli ansambl i on igra veoma dobro. Kako ova predstava oponaša nijemi film, tako je u skladu sa tom činjenicom sve vrijeme prisutna intenzivna muzika, koja ne dozvoljava glumcima i glumicama da padnu u tempu i ritmu igranja. To je istovremeno i veoma naporno

za glumce, koji sve vrijeme igraju isključivo tijelom, te je za njih sreća što ova predstava traje relativno kratko. Sadašnjost, koju predstavlja stari Bošnjak, i prošlost, koju gledamo kroz igru mladog Bošnjaka i ostatka ansabla, na sceni su istovremeno. To, međutim ne proizvodi nikakvu napetost. U najboljem slučaju može proizvesti mrvu empatije prema starcu koji se prisjeća svojih snova i fragmenata svojeg života.

Iako fizički veoma dinamična i za glumce zahtjevna, usprkos činjenici da je intenzitet glumačke igre poprilično ujednačen tokom cijele predstave, česta ponavljanja ponavljanja epizoda koje su nalik jedna drugoj čine da ona ostavlja dojam spore predstave.

Kad bi Sombor bio Holivud je predstava od koje smo imali velika očekivanja, posebno zbog reputacije koju njen režiser ima, i koja nas je pomalo razočarala. Iako je ansambl odigrao dobro te je jasno da u njemu ima nekolicina veoma talentovanih glumaca i glumica, njihova igra nije mogla nadomjestiti ono čega je ovoj predstavi nedostajalo – pozorišta. Možda je ipak bilo sretnijih načina da se priča o Ernestu Bošnjaku ispriča nego šutnjom.

MI BAŠTINIMO ČOVEKA KOJI JE ANTIKA FILMA NA OVIM PROSTORIMA ILI MI SMO OVOM PREDSTAVOM DOKAZALI DA TEKST NIJE SVETINJA

Razgovarala: **Danijela Regoje**



„Snovi ne mogu da bankrotiraju, snovi su ništa“ - jedna je od neizgovorenih rečenica u predstavi. No, vi ste, ipak, pokazali da snovi vrijede. Ovo je priča o čovjeku koji je živio svoj san, a vi ste je ispričali na jedan filmski način. Poput nekog nijemog filma redale su se scene na pozornici. Koliko je vama glumcima bilo teško igrati ovakve likove, ovakvu predstavu, koja zahtijeva mnogo od glumca u svakom pogledu?

Nama je bilo prilično izazovno. I od početka bilo je prosto neverovatno da ćemo uopšte raditi nešto što je nem film. Mislim da se do sada нико nije susreo sa takvom vrstom forme u pozorištu. Probali smo, ne bojeći se, da ćemo da proplivamo i prosto je to tako na kraju i ostalo. I vrlo se dobro razume. Mi smo se svi nekako vezali, kao sudbina tog čovjeka koja nas je tako vodila, kao jedna pozitivna energija, koja nas uvek pokreće da igramo ponovo i ponovo i ponovo. I ta kondicija koja se tada stekla je ostala do dana današnjeg. Tako da nije teško igrati ni ovu predstavu, ni ovaj lik.

Kako se glumac uopšte priprema za ovakve uloge?

Kada smo se na prvoj probi dogovorili da će to da bude nem film, postojala je ta skepsa. Pitali smo se kako nem film? Bilo nam je to čudno, ali to jeste nem film. Kada pogledate to redanje kadrova, kao neku primenu Hartmanna, kroz te zaustavljene slike i kroz to fragmentarno posmatranje života tog čovjeka i kroz šta je on prolazio, vi onda shvatite da ni tada nije bilo nešto specijalno drugačije, kao, uostalom, ni sada. Zašto su onda potrebne reči

da se to kaže? Vi kada god ne znate šta da kažete, vi opisuјete, jer vam treba ta neka reč. Kasnije, vremenom, su nam pokreti bili mnogo bitniji, mnogo lakše smo se kroz to izražavali. Jeste nama u početku bilo prilično naporno i teško, i sebi smo dozvolili neku vrstu otvorenosti u smislu blamiranja, pa se dešavalo da na probama „ulov“ bude ništa, bude nula. Međutim, čitav tim saradnika na čelu sa rediteljem, Kokanom Mladenovićem, Irenom Popović Dragović, koja je radila muziku i koja nas prati sve vreme tokom predstave, Andrejom Kulešević, koja je radila scenski pokret, Tatjanom Radišić, koja je radila kostime, radio je na rome da to bude dobra predstava. Dakle, čitav niz proba je doveo do toga da mi napravimo nešto iza čega možemo svi da stanemo. I jako je važno, i stalno ponavljam tu neverovatnu reč, a to je sudbina. Dakle, da mi pravimo priču o čovjeku, koji je u jedan tako mali grad doneo kameru Ertelku početkom prošlog veka. Pa njemu su zapalili bioskope, svo bogatstvo koje je imao on je izgubio i na kraju je radio kao moler. A u bečkim arhivima u Austriji postoji njegov film. Taj film mu je ukraden i postoji neki zapis, ali ne može odgovorno da se tvrdi da je to taj. Znate, mi možda baštinimo čovjeka koji je bio antika filma na ovim prostorima, a za njega se ne zna. Ja verujem da sada kada bi smo zašli po ovim gradovima našim zajedničkim, i da ih pitamo ko je Ernest Bošnjak, mislim da nikو ne bi znao. I tako ta naša priča s početka, u kojoj izgovorimo tih nekoliko rečenica, da bioskopi ne postoje - postaje priča da vi danas uopšte nemate tu kulturu odlaska u bioskop, na onaj način, kao što

je imala onu romantiku toga vremena. To je ta sudbinska vezanost tog čoveka i naša želja da tu priču ispričamo. A mi nijednog trenutka ne želimo ispričati neku nostalgiju priču - mi samo želimo da kažemo da duh tog čoveka i dalje živi. Zato o takvim ljudima treba da pričamo, ali i da pravimo predstave.

Kažete da ne vjerujete da bi ljudi znali ko je Ernest Bošnjak. A koliko ste vi uopšte znali o tom čovjeku prije nego što ste počeli raditi ovaj komad?

Pa ja jesam znao, ali samo zato što je Radoslav Zlatan Dorić napisao tekst o njemu „Kad bi Sombor bio Holivud“ i ta drama se igrala u Srpskom narodnom pozorištu u Novom Sadu prije nekih tridesetak godina. I znate, to je bila priča - jao, jadan ja, kako ēu ja, a mi nismo hteli da pravimo nikakvu romansiranu biografiju mi smo inspirirani tim tekstrom napravili svoju priču o tom čoveku.

Na sceni pratimo starog i mladog Ernesta, kojeg Vi igrate. Koliko ta alternacija, u predstavi u kojoj nema riječi, glumcu dolazi posebno do izražaja?

Naše osnovno glumačko izražajno sredstvo na ovim našim prostorima je reč, odnosno, govor. Vi kada oduzmete glumcu reč, vi onda shvatite koliko nekada zabavite na kreativnost. Mislim da ta vrsta kreativnosti dovodi do toga da se čutanjem mnogo više razumemo, pogotovo za čoveka koji je pravio neme filmove i koji je shvatio mnogo rano na ovim prostorima, da film neće biti

samo tehnika, nego da će biti i umetnost. Nije uspeo da ubedi ljudi oko sebe, ali je imao sreće.

Nije ovo samo priča o čovjeku koji je sanjao da od Sombora napravi Holivud, nego je to komad i o našoj konzervativnosti, našoj zatvorenosti. Nije imao Bošnjak podršku u Somboru za realizaciju svojih ideja. Je li zbog toga što „Sombor muzama ne vjeruje“, kako se kaže u jednom dijelu predstave?

Ne, nego zato što takvi ljudi ne prolaze, ne samo u Somboru, nego nisu prolazili nigde. Doduše, on je ubedio ljudi u Novom Sadu, gradske vlasti u tom gradu, u svoje ideje. Dakle, veliki grad ga je prihvatio, ali u toj ideji da mu naprave studio, spremio ih je rat. Došao je rat i ta priča je, nažalost, propala, ali sve to nisu razlozi da se ne zna za tog čoveka. Ovo je drugi festival takmičarskog karakteara na kojem mi učestvujemo. Mi živimo u jednom gradu na severu Vojvodine u Srbiji i dragi mi je da smo izašli iz naše zemlje. Da smo izašli iz naših okvira i došli ovde. Ja se nadam da naša predstava neće imati, i to baš želim da kažem, da neće doživeti sudbinu Ernesta Bošnjaka. U smislu da se ne igra i da robujemo nekim konvencijama nekih skribomana koji nazivaju sebe što selektorima, što žirijima i odlučuju o sudbinama u pozorištu, kao što se nekada odlučivalo o sudbini Ernesta Bošnjaka. I smatrajući da je tekst svetinja, a mi smo ovom predstavom dokazali da tekst nije svetinja, uz dužno poštovanje svim dramaturzima i piscima.



JAKO JE STRESNO GLUMITI BEZ GLASA

Razgovarala: Sanita Jerković Ibrahimović



Ivana V. Jovanović

„Kad bi Sombor bio Holivud“ predstava je bez riječi. Da sam pokret tijela može da ispriča više od bilo kakvog teksta pokazali su glumci Narodnog pozorišta Sombor, među kojima je i glumica Ivana V. Jovanović.

Kakva je bila Vaša prva reakcija kad ste čuli da ćeteigrati u nijemoj predstavi?

Prvo moram da se zahvalim publici na divnoj reakciji na kraju predstave. To mi je lep utisak sa ovog Festivala. A inače, kad je Kokan Mladenović došao i rekao nam šta ćemo da radimo, u kom pravcu će ići taj rad, svi smo se malo zabrinuli. Jer morate priznati da glumiti bez reči, samo sa telom, nije baš potpuni izraz glumca.

Rekao je da ćemo slavno da propadnemo ili ćemo da napravimo nešto dobro. Međutim, meni se čini da po reakciji publike i nekim našim utiscima da smo napravili jednu vrlo atraktivnu i zanimljivu stvar sa suštinom, a ne samo formu. Ta priča o Ernestu Bošnjaku nije samo priča lokalnog tipa već zaista to prevazilazi. Prosto može svako da se prepozna u tom zaboravu nekog velikog umetnika, nekog čoveka entuzijastice, strasnog čoveka koji je voleo film koji je sve u to uložio i na kraju pao u zaborav. To smo probali da ispričamo, a publika je divno reagovala.

Kakav je za Vas bio izazov glumiti bez teksta? Rekli ste da bez teksta glumac nije potpun. Je li Vam bilo teško, da li Vam je muzika bila vodilja, da li je bilo improvizacije?

Sve te stvari smo radili kroz veliki broj improvizacija. Imali smo izuzetnu koreografkinju Andreu Kulešević, i Irenu Popović Dragović koja je radila muziku. Uz to koreografije su nastajale. To je neki čudni žanr i Kokan kaže da smo ga mi izmislili. Ne znate šta je ovo. Zahtevno je jer morate stalno da ste u formi. Morate da ispričate jednu priču potpuno bez teksta samo telom i mimikom.

Dešava li se da iz izvedbe u izvedbu ti pokreti nisu isti?

Ne, oni su potpuno isti jer je to vrsta zadate koreografije. Energetski možemo da budemo manje ili više ubedljivi.

Da li je teško zapamtiti koreografiju s obzirom da nema teksta?

To su već urađene koreografije koje vam telo upamti. Naravno, pred svako izvođenje imamo probu jer ovo nije laka predstava. Srećna sam što publika prepoznaje tu našu energiju.

Je li Vam se desilo, u toku igranja, da Vam neka reč krene iz usta?

Pa krene naravno, čujemo se mi. Evo i večeras čini mi se u Hororu da je neko ispustio glas. Nadam se da publika to nije čula. Jako je stresno sve to uraditi bez glasa.

Predstava je igrana i u drugim mjestima. Kakve su reakcije publike bile na ostalim Vašim izvođenjima?

Igrali smo na Užičkom festivalu i moram da se povoljim da smo bili po oceni publike najbolja predstava. Bili smo i na Mećavniku, u Tivtu smo bili pobednici Festivala. Lepo je kad ljudi prepoznaju trud i rad.

GLUMCI I MUZIKA SU U SAVRŠENOJ SIMBIOZI

Razgovarala: Dejana Krstić



Irena Popović Dragović

Predstavu bez teksta, pored glumaca, dočarala je i muzika. Irena Popović Dragović komponovala je i izvodila muziku za predstavu 'Kad bi Sombor bio Holivud'. Sa bogatom karijerom i mnoštvom predstava iza sebe, Irena ipak kaže da postoji doza napetosti zbog odgovornosti koju ima prema publici i glumcima.

Muzika je ključni dio ove predstave, ona koja diriguje raspoloženje, emociju, osjećaj tokom predstave, u kojoj nema riječi. Da li je to bio veliki izazov za Vas?

Često se dešava da nakon ove predstave kažu da je muzika ključ, ali ono što poslije dugo godina koliko sam u ovom poslu, a ovo mi je 120. predstava, shvatila sam jednu stvar, a to je da JE demistifikacija moje uloge je ovdje ključna. Ovo nije koncert zato što je kompaktno i zato što je muzika slagana u interakciji sa glumcima. Neupitno je to da je muzika značajna, zato što je riječ oduzeta, ali ja dok sviram, ja čujem šta se dešava na sceni. Mislim da smo mi svi u ovom projektu mali šrafovi. Iako muzika dominira i nema pauze, ne osjećam se superiorno u odnosu na njih, nekako se osjećam samo jako odgovorno i meni je ovo neka vrsta artističkog stresa koji imam zato što znam da ne smijem da stanem. Znam da od moje energije zavisi kako će ići predstava, kako će oni igrati. Ti naši pogledi tokom predstave su meni prosto injekcija koji dobijam, jer nemamo suflera, nemamo sve ono što imaju normalne predstave.

Koliko je teško bilo uspostaviti to povjerenje između glumaca i Vas?

Već dugo sarađujem sa ovim ansamblom i dugo sam u ovom poslu pa postoji to neko prečutno povjerenje kad radim muziku za predstavu. Prosto, postoji vjerovanje u moj neki poetsko – estetski ukus i u to da će ja sve to što budemo radili i stvarali prilagoditi prvenstveno njima. Zato i kažem da ovo nije koncert i ne volim kad se kaže da sve u predstavi muzika jer nije, to je jedan

predivan spoj nijeme umjetnosti koja govori mnogo više od teksta. Tako da je sa te strane, ta naša interakcija bila nekako normalna, a puno smo i radili na tome, sve smo prilagođavali i nismo imali nikakvih problema, zato što smo radili za kolektiv, a ne da moje ili tvoje bude bolje.

Kako publika doživljava ovu predstavu?

Mi smo izveli do sada negdje oko tridesetak predstava i ljudi obično ili reaguju burno između scena, aplaudiraju ili nemate nikakvu reakciju i na kraju taj aplauz djeluje kao da su i oni jedva dočekali da puste glas. Ova predstava ima u sebi jednu čistotu, koju moderne predstave nemaju, jer je strašno estetski čista. Mislim da je poruka univerzalna, negdje vi tog čovjeka u predstavi počnete da volite. To može da bude bilo koji čovjek iz mog grada ili iz vašeg, to je prosto taj mali čovjek koji donosi velike stvari u mali grad. Mislim da ova predstava komunicira na više nivoa i gdje god je igramo reakcije su divne i ljudi je jako intimno shvataju. Poslije svakog izvođenja se desi jedan emotivni vulkan na sceni kad na kraju predstave glumci puste glasove. Kao kad vam neko ne da da govorite, pa progovorite poslije određenog vremena. To nije ni normalan zvuk ni normalna pjesma, ona je kao neki vapaj. Vapaj za prošlim vremenima, za nekom dobrom umjetnošću, za nekom čistotom i zato je nekako veliko. Jer kad vam se oduzme riječ kao komunikacija, prvo vam je čudno, a onda na kraju prihvativate tu igru i publika kreće da usvaja ko tu šta diriguje, kakvi su odnosi i onda kada se desi taj zvuk i ta pjesma, glumci na sceni plaču, plače i publika, zato što je to negdje kao neki prvi zvuk, kao neko rođenje.

Koliko je teško i odgovorno bilo komponovati nešto što će pratiti radnju predstave i doprinijeti njenom boljem razumijevanju?

Jako puno radim i u Srbiji i regionu. U svim predstavama koje radim je jako bitna muzika, ima i dramaturšku funkciju i tu emotivnu. Jeste neko sredstvo komunikacije, ali svi su ovdje u sadejstvu i jedinstvo i time je ta ljepota velika, bez glumaca nema mene, bez mene isto nema njih, tako da smo nekako u nekoj simbiozi, što je rijetko.

Rekli ste da ste osjećali adrenalin, ali i umjetnički stres jer ne smijete stati dok svirate. Da li je to naporno?

Koncerti traju isto ovako oko sat i po, ali vi u koncertima imate pauze, ovdje je nemate. Ovdje je moja odgovornost na tome da ja moram da pratim svjetlo, moram da ispratim kad glumci ulaze i kad izlaze sa scene, moram da počnem određenu frazu, ne smijem da napravim niti jedan pogrešan tempo, a i ja sam pod stresom, tako da je to jedna velika koncentracija, ali i iskustvo, i znam da su oni u miru ako sam i ja u miru i onda to teče. Do sada nismo imali problema.

Снови не могу банкротирати

Пише: Миљана Ђурђевић

Ова прича је универзална и припада свима. Без снови, сновићења и магије нема ни овог што сте вечерас могли да видите.



Ауторски пројекат Кокана Младеновића инспирисан драмом Радослава Златана Дорића „Кад би Сомбор Био Холивуд“ у извођењу Народног позоришта Сомбор је представа која је одиграна треће фестивалске вечери на овогодишњим Позоришним сусретима у Брчком.

Како је речено на окружном столу, одржаном након представе, Сомборско позориште је вечерас брчанској публици представило нешто сасвим ново - представу без текста, представу коју су глумци изнијели својом енергијом, покретом и сценским наступом и показали да је представу могуће одиграти и без говора само уз музику која даје шлагворт свему.

Модератор окружног стола Џевдет Тузлић у уводном излагању је рекао да је ово представа која се ослања на почетке филмске умјетности, сјећање на вријеме кога више нема.

Према његовим ријечима Кокан Младеновић је редитељ који је већ у преамбули свог вечерашњег сцен-

ског виђења остао доследан себи у критичком сагледавању времена у коме живимо показујући како се мало тога и промијенило. Како су оне препреке које су постављане Бошњаку у Сомбору када је маштао о Холивуду присутне и данас.

Директор позоришта Михајло Несторовић каже да је ова представа дио серијала сомборских прича у којој је неко од главних јунака неко од заборављених и заслужних сомборца и сомборских дешавања.

„Показало се да су приче универзалне и да припадају свима. Без снови, сновићења и магије нема ни овог што сте вечерас могли да видите“, истакао је Несторовић.

Дајући ријеч селектору сусрета Жельку Митровићу, Тузлић је нагасио да је за овај нијеми филм у театру селектор сигурно имао своје разлоге да га уврсти у званични репертоар овогодишњих сусрета. У поплави вербализма и демагогије имамо пресдставу високог ризика и она се окреће самој есенцији по-



зоришта, а то је позоришни поступак, игра, машта... Видимо једну разиграну и раскошну представу која нас враћа у прошлост и можемо да се питамо да ли снови заиста постоје.

Ернест Бошњак је прошао своју муку и он је имао своје снове, а да ли их ми имамо, запитао се Митровић.

Пјесник Борис Марић каже да је представа поетична и оно што буди у гледаоцу је сјета за давним временима у којима се сањало.

Порука ове представе је да треба да се пробудимо и да говоримо и подржимо људе са великим идејама. Представа оставља снажан утисак и на крају представе публику је преплавила тешка туга из саосjeћања са човјеком који је имао једну велику идеју. Осврћући се на сам почетак представе гдеје пратогонисти говоре о кину кога више нема, новинар Неђо Ђуровић је рекао:

„Не знам да ли сте свјесни да сте играли на даскама које живот значе а налазите се у простору који је некада био кино, а данас овдје засиједа Скупштина дистрикта, dakle опет једно кино. Мени је било незамисливо да сједим сат и по на представи без ријечи и останем до краја, па и на окружном столу. До данас ми је то било незамисливо. Наставите да покушавате, јер ово је засиста добро и као што сами рекосте снови никада не могу банкротирати.“

Доктор Анто Басић каже да је до сада одгледао преко 500 представа или оваку први пута.

А све што је први пут итригрантно је, занимљиво а вечерас је ово доиста био доживљај. Не читати са екрана, не слушати гласове, него читати са лица ви

сте то савршено вечерас урадили. Читали смо са ваших лица која су нам дословице исписала све и свако ваше лице нам је послало импресивну поруку и то је оно што публика хоће, зна публика брчанска читати са лица, а не само чути добре текстове. Ви сте били генијални вечерас и дођите нам опет, рекао је Басић. Можда ову представу сви нису успјели доволно схватити, али ни једна од двије представе одигране претходних вечери није добила аплауз на отвореној сцени, а ви сте га добили два пута, а то доволно говори.



ČETIRI I PO DRAME - IZAZOV ZA DOMAĆE REDATELJE

Piše: Alma Kajević; Foto: Dejan Đurković



U okviru pratećeg programa 35. Susreta pozorišta u Brčkom publici je predstavljena knjiga "Četiri i po drame" autora Almira Bašovića. Zbirka je nastajala tokom posljednjih 15 godina a sačinjavaju je drame *Priviđenje iz srebrenog vijeka*, *Re:Pinoccio*, *Krekatanje*, *Sarajevo Feeling* i *Lica*.

Komad "Priviđenje iz srebrenog vijeka" imao je premjeru 2003. godine u Narodnom pozorištu u Sarajevu, a svoj pozorišni život imao je i u Beču i Brnu.

Sam autor je predstavljajući dramu kazao da ona postavlja bolno pitanje o tome kako je moguće da na kraju 20. vijeka imamo zločine poput srebreničkog i da li smo prestali vjerovati u sve ono što su nam donijeli racionalizam, nauka i povjerenje u neka pozitivna znanja.

Komad "Re:Pinoccio" je premjeru imao u Skoplju, na albanskom jeziku. Kao reinterpretacija slavnog Collodijevog romana Pinocchio u prvi plan stavlja dilemu o tome kako u ekstremnim uslovima naše svakodnevnice djeci uopšte pričati bajke.

"Krekatanje" je komad o pozorištu, pisan po Aristofanovim Žabama. On zapravo postavlja pitanje jesmo li za vijek izgubili ono što je sveto u teatru i šta su uslovi da se teatar iznutra ponovo obnovi.

Autorova generacija i predratna dešavanja '90-tih godina prošlog vijeka, u središtu su drame "Sarajevo Feeling". To je generacijska drama koja postavlja pitanja o rezu u istoriji, granici u vremenu pred kojom još uvijek svi stojí-

mo začuđeni i brzom urušavanju vrijednosti jednog društva.

Monolog *Lica* govori o odgovornosti jednog lica i masovnih zločina koji su se nažalost događali tokom posljednjih ratova na Balkanu.

Govoreći o ovim dramama teatralog i dramaturg Ivan Trojan ističe da je Bašović, zbog izvrsnog poznavanja istorije drame i pozorišta, skrojio četiri i po dramska teksta koji su stilski raznovrsni.

"Kompleksnost dramskih postupaka omogućava da se njegove drame razvrstaju na one koje idu od ispitivanja postmodernih strategija do vraćanja korijenima, dramskom teatru s kraja 19. i početka 20. vijeka", naglašava Trojan.

Zbirka drama Almira Bašovića ima izuzetan značaj za bosanskohercegovačku pozorišnu kulturu, književnost i pozorište. U vrijeme kada konstantno slušamo o manjku dramskih autora, njihove prisutnosti u pozorištima, imamo knjigu koja pokazuje šta zapravo kod nas u dramskoj književnosti postoji.

"Pozorište i kada neće govoriti o stanju u društvu a kamoli kad to hoće. Naš problem je što nemamo dovoljno povjerenja u ono što imamo. Nisu u pitanju samo bh. drame na repertoarima. I naši sjajni glumci nemaju priliku igrati ono što najviše vole a to su, osim klasika evropske drame, domaći pisci. Oni se u tim ulogama, prirodno, najbolje snalaze. Postavlja se pitanje u kojoj mjeri mi vjerujemo sami sebi, u kojoj mjeri jesmo infantilna kultura koja će stalno funkcionišati između dva pola - pretjerane zaljubljenosti u sebe i pretjeranog nepovjerenja u sebe. Mislim da tu od susjednih kultura, iz Srbije i Hrvatske i njihovih pozorišnih repertora, možemo itekako naučiti", ističe Bašović.

Drame Almira Bašovića mogu biti svojevrstan poziv redateljima i direktorima bosanskohercegovačkih pozorišta. Zasigurno bi osvježile repertoar i osigurale novi kvalitet domaćih pozorišta.



PRATEĆI PROGRAM SUSRETA U BRČKOM JE NEŠTO PO ČEMU SE ON SADRŽAJNO, ALI I SUŠTINSKI IZDVAJA OD SVIH DRUGIH FESTIVALA DRAME U REGIONU

Pripremio: Suvad Alagić



Ono po čemu se regionalni Festival BiH-teatra u Brčkom, sem takmičarskog programa u kome uвijek igra osam predstava iz četiri zemlje sa južnoslavenskog govornog područja, razlikuje i izdvaja po svojoj organizaciji, strukturi i sadržaju, je i prateći ili Off-program Susreta. Zahvaljujući direktoru Festivala Jakovu Amidžiću i prof. dr. Srđanu Vukadinoviću, koji su autori mnoštva publikacija i nekoliko zapaženih monografija o Suretimu u Brčkom, a samim tim i o nekadašnjim i sadašnjim vodećim glumačkim, rediteljskim, književnim i drugim dramskim imenima koji su svojim dramskim dometima učinili najviše što mogu u svojim životima stvaralaca, je prateći ili Off-program Sureta BH-pozorišta/ kazališta u Brčkom.

U subotu naveče (17.11.2018.) u Domu kulture Brčko predstavljena je monografija „Predstave koje su osvojile Surete pozorišta/ kazališta“ i dvije publikacije „Susreti pozorišta/ kazališta s dramskim autorima“ i „Susreti pozorišta/ kazališta sa glumcima i rediteljima“, autora Jakova Amidžića i Srdana Vukadinovića.

Učešće u predstavljanju uzeli su dr. Srđan Vukadinović, Predrag Nešović, dramaturg iz Niša i Danijela Regoje, moderatorica iz Sarajeva.

Profesore Vukadinoviću, i ove godine imamo zaista impozantan prateći ili Off-program čiji ste vi autor, skupa sa Jakovim Amidžićem, ali i urednik i predstavljač?

„Pa imali smo u cilju predstavljanja tih djela, ali i u svrhu obilježavanja 45 godina postojanja i 35 godina igranja Susreta u Brčkom jednu monografiju koja je govorila o pobjedničkim predstavama sa dosadašnjih Sureta i publikacije koje su predstavile one prateće programe Sureta sa dramskim piscima, rediteljima i glumcima. Sigurno je da je to jedna plejada značajnih predstava, glumaca, pisaca i svih ostalih protagonisti koji su viđeni na festi-

valskoj pozorini Brčkog. Nagrade ne moraju da znače puno, kao što ne znače, dodjeljuju se i iz razno-raznih razloga, a postoje mnoge predstave koje je publika vidjela u Brčkom, a nisu doobile nagrade. Ali ipak od ove prve nagrađene predstave „Bosanski kralj“ Miroslava Janjića Banjalučkog pozorišta, pa preko „Mikelandena Bušnarotija“, Krležinog opet Banjalučkog, pa preko „Lede“ Krležine, pa „Lepe Vide“ Cankareve, pa „Leta u mestu“ Gorana Stefanovskog, do „Kauboja“, „Hipnoze jedne ljubavi“ i „Hadersfilda“, ovo što se posljednje vidjelo i što je obilježilo ovaj Festival je ono što se i pored nagrađenih tih predstava, što ostaje, što se gleda, što ima mnogo i mnogo repriza.

Naravno tu su i neki značajni pisci dobijali svoje nagrade. Nekada je to do 90-tih godina bila svenacionalna dramaturgija, a od 1992. godine to su posebne dramaturgije i to je nešto što čini korpus ovog Festivala. Tako da 65 pobjedničkih predstava, oko 35 najboljih pisaca predstavljanja od početka. Nije ta nagrada dodjeljivana. Na stotine glumačkih protagonisti i ostalih struktura koje rade pozorište su nešto što čini laureate ovog Festivala, što ostaje zapisano, a kažem opet, mnogo toga i mimo ovog zapisanog, se pamti po tim svojim kreacijama“.

Večeras ste u okviru svog kazivanja, gospodine Nešoviću izrekli jednu jako tačnu i bespriječorno detektirajuću misao, a to je da pozorište ne može bez pisca, teksta, knjige, ali i da s druge strane, taj uzajamni odnos nije ispoštovan kada je u pitanju briga pozorišta o zapisanom, jer znamo da samo ono što je zapisano ostaje, a sve drugo se, prije ili kasnije, gubi u zaboravu?

„Vrlo je to interesantno. Pozorište kao svoj materijal koristi literaturu, ali literature o pozorištu je vrlo malo, ili na nivou incidenta kad se pojavi. Ali ovde, a ovom Festivalu svake godine, a zadnjih sedam godina sam prisutan, mene iznenađuje obilje materijala koji prati ovaj Festival, i ne samo Festival nego i pozorišta koja dolaze. Znači- to je trag koji ostaje, jer sve se može zaboraviti, ali ono što se zapiše to će ostati za naredna pokolenja i za one ljudе koji se bave tim poslom i koji budu istraživali pozorište to će samo naći i tim zapisanim materijalima. To je dobro, ja to podržavam i zaista svaka čast organizatorima i Festivalu.“

To je važno zato što ljudi ne pišu o pozorištu. Nema onih ljudi entuzijasta koji nešto rade samo iz ljubavi prema umjetnosti. Svi sad hoće da se bave praktično; svi hoće da glume, svi hoće da režiraju i niko ili malo ko hoće da se bavi tim teoretskim delom i da svoje mišljenje, svoj sud i na kraju ono što po njemu pozorište znači, da stavi na papir i da podeli sa čitalačkom publikom.“

LAUREATI I SUSRETI POZORIŠTA / KAZALIŠTA

Srdjan Vukadinović - Jakov Amidžić



Pozorišno / kazališna Susretanja u Brčkom su započela 1974. godine s namjerom da budu mjesto festivalskog okupljanja pozorišnih kuća, predstava, autora i drugih protagonisti, prvih godina iz Bosne i Hercegovine, a kasnije i iz regionala koji obuhvata južnoslovenski prostor. U četrdesetpetogodišnjem egzistiranju (1974 – 2018) održano je trideset i pet pozorišnih / kazališnih Susreta, budući da od 1991. do 2001. godine isti nisu organizovani zbog dekonstrukcije i dehumanizacije južnoslovenskog društva, kada je teatarska umjetnost morala ustupiti mjesto nasilju i razaranju.

Od prvog do sedamnaestog, Festival je nosio naziv Susreti profesionalnih pozorišta Bosne i Hercegovine i to su Susreti kontinuiteta. Osamnaesti Festival koji je organizovan u predvečerje razarajućih dešavanja, 1991. godine, nosio je naziv „Revija profesionalnih pozorišta Bosne i Hercegovine“. Poslije pauze od desetak godina 2002. godine su organizovani obnovljeni, od tada pa do 2018. godine i dalje Susreti pozorišta / kazališta Bosne i Hercegovine. I prvi Susreti iz ove razvojne faze su Susreti obnove kontinuiteta, dok su od početka druge decenije trećeg milenijuma Susreta- to Susreti kvaliteta.

Susreti u Brčkom su festival takmičarskog karaktera gdje se dodjeljivalo i dodjeljuje mnoštvo nagrada za najbolju predstavu i protagoniste u pojedinim segmentima teatarskog bića. Nagrade su dodjeljivali razni žiriji, od onoga publike, preko novinarskog i žirija amaterskog pozorišta „Vaso Pelagić“ do stručnog žirija.

Osnovna koncepcionska značajka Festivala bazirana je na domaćem tekstu, odnosno tekstu pisanom na jednom od jezika južnoslovenskog jezičkog područja koji svi razumiju i za koje ne treba prevodilac, a koji su se u Bosni i Hercegovini prije devedesetih godina nazivao

srpsko-hrvatski/hrvatsko-srpski, a od Dejtonskog Ustava (1996) bosanski, hrvatski i srpski jezik. Par predstava koje su izvedene na prvim Susretima, kao i na Reviji profesionalnih pozorišta BiH su bila djela stranih autora.

Pored zvaničnog programa na Festivalu se u okviru pratećih programa prezentiraju i veoma zanimljivi sadržaji koji plijene posebnu pažnju. U okviru pratećih programa od XXV do XXXV Susreta učestvovali su svi najznačajniji živi dramski stvaraoci (pisci, reditelji, glumci) sa južnoslovenskog prostora.

U toku 45 godina trajanja Susreta pozorišta / kazališta u Brčkom šesdeset i pet predstava je „osvajalo“ festival krunišući to nagradama prvonagrađene predstave, bilo po odluci stručnog žirija ili žirija publike, odnosno od 2007. godine i nagradom Grand prix za najbolju predstavu u cjelini. Svaka od tih nagrada i predstava je na svoj specifičan u (ne)upečatljiv način obilježila festivalsko Susrijetanje. Snažno su sve profilisale Susrete pozorišta / kazališta na način što su ga, pet godina manje od pola vijeka, činile i čine jednim od najznačajnijih teatarskih prepoznatljivosti u regionu.

Nužno, ne mora da je predstava koja je pobjednička na Festivalu i obilježila isti. Ali, nagrade se pamte, a dobra predstava ostaje da živi i mimo nekakvih pravila koja bi eventualno mogla da obilježi misiju festivalskog dešavanja. Mnoge predstave i protagonisti koji nisu bili laureati Susreta se na isti način pamte u sjećanju festivalskih posjetilaca.

Sve to čini da poetika koju Susreti nose, vizija, duh i energija koja se stvara između pozorišnih poslenika i brojne festivalske publike opravdava reputaciju jednog od najznačajnijih festivala u južnoslovenskom ambijentu.

PREDSUSRETI POZORIŠTA / KAZALIŠTA SA PISCIMA

Srdjan Vukadinović - Jakov Amidžić

Pred Susreti kazališno dokumentarnog karaktera, kao uvertira XXXV Susreta pozorišta / kazališta u Brčkom, su organizovani s namjerom prikazanja životnog i stvaralačkog kreda autora koji su po vokaciji dramski pisci ili su njihova djela inscenirana za južnoslovenske pozornice, a značajniji su u nekom drugom književnom rodu. Budući da su 2018. godine trideset i

peti Susreti pozorišta / kazališta u Brčkom, odnosno da se obilježava njihova 45-to godišnjica to i autori koji su prikazani kroz trinaest kazališno dokumentarnih izložbi, u Galeriji Centar, osamnaeste godine trećeg milenijuma obilježavaju neke jubileje.

Stotinu i pedeset je godina Alekse Šantića (1868 – 1924) tog vječitog romantičara velikog srca. Njegove pozorišne težnje ne mogu se bolje iskazati nego kroz „Hasanaginicu“.

Hrvatski Petrarka Hanibal Lucić (1485-1553) obilježava 465 godišnjicu. Kazalište ovog renesansnog lirika i dramatičara reprezentuje drama „Robinja“, prva svjetovna drama na južnoslovensko m prostoru.

Pisac dubrovačkog baroka Ivan Gundulić (1589 – 1638) ima jubilej od 380 godina. Kazalište ovog lirskog klasika prezentuju predstave „Osman“ i „Dubravka“.

Boem lirske duše Djura Jakšić (1832 – 1878) ima jubilej od 140 godina. Pozorište u vizuri najvećeg liričara srpskog romantizma determiniše drama „Jelisaveta, knjeginja crnogorska“.

Kormilaru srpske dramske književnosti u XIX vijeku Kosti Trifkoviću (1843 – 1875) obilježava se 175 godina. Djela koja prezentuju ovog komediografa intrige su „Čestitam“, „Ljubavno pismo“ i „Izbiračica“.

Ekspresionističkom piscu velikih doimeta Ahmedu Muradbegoviću (1898 – 1972) obilježava se 120 godina. Sukob starog i novog u njegovom teatarskom djelu očitava se najvidljivije u dramama: „Na božnjem putui“, „Rae-min sevdah“ i „Pomrćina krvi“.



Dramski autor ličnih životnih nemira i nedoumica Milan Ogrizović (1877 – 1923) obilježava 95 godina. Njegov igrokaz „Hasanaginica“ obilježava čitav jedan teatarski vijek.

Sedam decenija je velikana kazališta prve polovine XX vijeka Milana Begovića (1876 – 1948). Raznovrsnost njegovih kazališnih žanrova deterrminišu drame „Bez trećege“ i Amerikanska

jahta u Splitskoj luci“ i „Pustolov pred vratima“.

Stotinu i pet godina je Čamila Sijarića (1913 – 1989). Pozorišni svijet gorštaka ovog autora najreprezentativniji je u predstavi „Bihorci“.

Piscu života mladih iz 70-ih i 80-ih godina XX vijeka Dušku Trifunoviću (1933 – 2006) obilježava se osam decenija. Tajnu vezu njegovog pozorišnog i književnog stvaralaštva čine dramski tekstovi: „Mandragola ili halogeni elementi“ i „Šok soba“.

Najobrazovanijoj i najumnijoj srpskinji, kako se govorii, Isidori Sekulić (1877-1958) obilježava se šest decenija. Njeno djelo „Kako je daleko od čovjeka do čovjeka“ je praznik pisane riječi u teatru.

Stotinu i deset godina je Sime Matavulja (1852 – 1908). Ovaj pisac finog humoru i zanimljivih likova to pokazuje kroz djela „Bakonja fra Brne“ i „Zavjet“.

Pjesniku hrvatskog modernizma Antunu Branku Šimiću (1898 – 1925) se obilježava 120 godina. Njegov o djelo „Ovaj život“ je inscenirano na kazališnim scenama.

Trinaest autora prezentiranih kroz kazališno dokumentarne temate teatrografskog karaktera pokazuju višeslojnost angažmana dramskog pisca, adaptatora djela ili producenta, što je nešto svako od njih i bio.

IRONIJSKA NOTA

Piše: Nikola Šimić Tonin

Riječ je o teatarski prilagođenoj kompilaciji dramskog djela "Posljednja ljubav Hasana Kaimije" i pripovjetke "Kaimija" Derviša Sušića, koji je cijeli svoj umjetnički period života pisao za Narodno pozorište u Tuzli. Živio taj teatar i živio za njega. Krajnje je vrijeme da mu se ta ljubav ljubavlju počne vraćati, i zato kapa do poda ovim mladim ljudima za uprizorenje ovoga Derviševog djela.

Derviš Sušić je i dalje pisac o kojem se toliko govori, a koji se tako malo izvodi. Dok je Andrić gledao na Bosnu odozgor. Pisao o njoj onom laganom rečenicom koja se sporo vuče poput ravničarske rijeke, i na momente se čini kako i ne teće, kako se i ne priča priča već se iskrada iz arhivske grade, ljetopisuje se iz ljetopisa.

Derviš Sušić je gleda odozdo, iz nje same. Derviševa je Bosna zahvaćena kovitlacom ljudi kao lišća u kovitlac, kovitlacem stoljeća, suza i krvi, bolesti i gladi... Kovitlac osvajanja osvajača. Bosna bunta, Bosna buna i nemira. Unutarnjih. Vanjskih. Globalnih. Ljudskih.

Gori i sagorjava u njima Bosna. Prkosna i buntna, dok onda kao i danas u njoj mutne vode svakojake teku. Bosnom teku. Čeka se netko izvana da zavede mir. Presjeće, posjeće, umiri u krvi Bosnu. I mirna Bosna. Nad glavama Bošnja i onda i sada ko prijeteći oblak visi pitanje: Do kada?

Zemlja s kojom se nije usrećio nitko tko je s njom posla imao. Vrijedi li uopće takvu zemlju osvajati?

Jedan od neupitnih uspjeha ove predstave je taj odgovor na početku teksta na postavljeno pitanje, zašto se i dalje o Sušiću govori a on se i dalje (ne)igra, (ne)izvodi? Odgovor je jasan. Ni jedan režim ne voli velike pisce. Njegovi tekstovi su svojevrsni bukvare Bosne. Nitko kao on nije jasnije ukazao na bolne točke te i takve zemlje BiH koje i danas bole.

"Poslednja ljubav Hasana Kaimije", Narodnog pozorišta Tuzla, koju je po tekstu Derviša Sušića režirao Goran Damjanac.

Riječ je o teatarski prilagođenoj kompilaciji dramskog djela "Posljednja ljubav Hasana Kaimije" i pripovjetke "Kaimija" Derviša Sušića, koji je cijeli svoj umjetnički period života pisao za Narodno pozorište u Tuzli. Živio taj teatar i živio za njega. Krajnje je vrijeme da mu se ta ljubav ljubavlju počne vraćati, i zato kapa do poda ovim mladim ljudima za uprizorenje ovoga Derviševog djela.

"Gotovo sva značajnija djela Derviša Sušića doživjela su svoje scenske inscenacije, bilo da je riječ o originalnim dramskim tekstovima ('Ne čekajući Mijata', 'Drugarica istorija', 'Bujrum', 'Jesenji cvat', 'Iliri', 'Njeno veličanstvo štikla', 'Poslednja ljubav Hasana Kaimije', 'Teferič', 'Veliki vezir') ili proznim djelima koja su dramatizovana



za scenu ('Ja, Danilo', 'Hodža strah', 'Uhode', 'Pobune', 'Nevakat')."

Prema riječima dramaturga Kemala Bašića, "Posljednja ljubav Hasana Kaimije" je univerzalna priča o potrazi za pravdom, odnosu pojedinaca prema društvu i obratno, te odnosu onog intimnog i onog vanjskog.

"Ta dva svijeta ima svaka osoba, odnosno svi imamo privatnost i unutrašnji svijet, ali isto tako moramo živjeti u ovom svijetu koji nas okružuje, a ne možemo ga kontrolisati u onoj mjeri u kojoj bismo htjeli", istakao je Bašić.

Goran Damjanac smatra da predstava ima ironijsku i duhovitu notu, ali i onu tragičnu crtu.

"Ovdje je izuzetno aktuelna Sušićeva ironijska nota koja je vrlo aktuelna danas, jer mislim da živimo u jednoj epohi ironije. U tom smislu, mislim da se Sušić danas može čitati na drugačiji način nego ranije. To je pisac koji je svedren i koji će tek još da se proučava i da se njime bavi umjetnička javnost", istakao je Damjanac.

Istina, likove iz ovoga teksta lako nalazimo u institucijama vlasti.

Glazba u komadu daje ono nešto. Ježi. Scena nas je kao svojevrsni vremeplov odnijela u ono vrijeme. I mi ga ne gledamo, mi smo u njemu. Poetičnost Sušićevog teksta očarava, na momente je to čista poezija u prozi. Uspjeli humor. Sušićevski humor. Savršenstvo naizgled male uloge, minijature, uloga pisara, odglumljena za udžbenike glume. Gluma savršena.

Uloge u ovom komadu ostvaruju Damir Mahmutović, Adnan Omerović, Dražen Pavlović, Irma Zukić, Elvis Jabić, Edis Žilić, Remira Osmanović, Milenko Iliktarević, Siniša Udovičić, Nedim Malkočević, Samed Alić, Enver Hasić, Jasmina Dedić, Luka Spasojević, Mirza Mujagić i Midhat Kušljugić koji je sretan iz nekoliko razloga. Kad već godinama živimo Sušića – igrajmo ga!

MEDIJSKI SPONZORI:



VAŽNIJI TELEFONI U BRČKOM

Dom kulture	216-511, 233-820, 212-803	Umjetnička galerija	211-738
Omladinski centar Brčko	218-524	Autobuska stanica	360-125
Vlada Brčko distrikta	216-011, 216-093	Željeznička stanica	360-116, 360-118
Redakcija Biltena Susreta	216-775, 211-738	Hotel "Grand Posavina"	220-111
Biblioteka / Knjižnica	212-709	Hotel "Jelena"	232-850, 217-079
Dom zdravlja	217-422	Hotel "Evropa"	301-244, 301-386
Policija Distrikta	122, 216-855	Hotel "Park"	211-051
Hitna pomoć	124, 215-001	Motel "Antunović"	216-031
Vatrogasci	123	Motel "Vila Cicibela"	231 810
Tačno / točno vrijeme	125	PTT Brčko - informacije	1185
Telegraf	1202	Taksi	211-740

REDAKCIJA BILTEA 35. SUSRETA POZORIŠTA / KAZALIŠTA BIH

Glavni i odgovorni urednik: Jakov Amidžić;

Urednik: Almir Zalihić; Tehnički urednik: Igor Jeremić

Članovi redakcije: Dejana Krstić, Sanita Jerković-Ibrahimović, Alma Kajević, Dušan Radovanović, Samir Tukulj, Miljana Đurđević, Željko Lazarević, Mladen Bičanić, Dževida Hukičević, Predrag Nešović, Ivana Pirić, Danijela Regoje, Dževdet Tuzlić, Suvad Alagić, dr.sc. Srdjan Vukadinović, Slobodanka Ristanić;

Fotograf: Dejan Đurković;

Izdavač: Vlada Brčko distrikta BiH – Odjel/ Odjeljenje za privredni razvoj, sport i kulturu;

Za izdavača: Pero Gudeljević

Štampa: "Gama" Brčko; Tiraž: 1000 primjeraka

RAVNA PLOČA

(PRAIZVEDBA BH. AUTORA)

autor *Dragan Komadina*

reditelj *Lajla Kaikčija*

Bosansko narodno pozorište

Zenica, BiH

POSLEDNJA LJUBAV HASANA KAIMIJE

autor *Derviš Sušić*

reditelj *Goran Damjanac*

Narodno pozorište

Tuzla, BiH

KAD BI SOMBOR BIO HOLIVUD

inspirisano tekstrom *Radoslava Dorića*

autor *Kokan Mladenović*

reditelj *Kokan Mladenović*

Narodno pozorište

Sombor, Srbija

GOVORI GLASNIJE!

(PRAIZVEDBA BH. AUTORA)

autor *Bobo Jelčić*

reditelj *Bobo Jelčić*

Satirično kazalište Kerempuh,

Zagreb, Hrvatska

NIČIJI SIN

autor *Mate Matišić*

reditelj *Marko Misirača*

Beogradsko dramsko pozorište,

Beograd, Srbija

NAŠI DANI

(PRAIZVEDBA BH. AUTORA)

autor *Željko Stjepanović*

reditelj *Jug Radivojević*

Narodno pozorište RS,

Banja Luka, BiH

JEDVANOSIMSOBOAKALOMISTOBO

(PRAIZVEDBA BH. AUTORA)

autori *Nejra Babić i Aleš Kurt*

reditelj *Aleš Kurt*

Sarajevski ratni teatar,

Sarajevo, BiH

OSAMA - KASABA U NJUJORKU

(PRAIZVEDBA BH. AUTORA)

autor *Vladimir Kezmanović*

reditelj *Darko Bajić*

Zvezdara teatar,

Beograd, Srbija

KONCERT U ČAST POBJEDNIKA Jovan Kolundžija sa pratnjom

15. XI

РАВНА ПЛОЧА

(ПРАИЗВЕДБА БХ. АУТОРА)

ауттор *Драган Комадина*

редитељ *Лајла Каикчија*

Босанско народно позориште

Зеница, БиХ

16. XI

ПОСЛЕДЊА ЉУБАВ ХАСАНА КАИМИЈЕ

ауттор *Дервиш Сушић*

редитељ *Горан Дамјанац*

Народно позориште

Тузла, БиХ

17. XI

КАД БИ СОМБОР БИО ХОЛИВУД

инспирисано текстом *Радослава Дорића*

ауттор *Кокан Младеновић*

редитељ *Кокан Младеновић*

Народно позориште

Сомбор, Србија

18. XI

ГОВОРИ ГЛАСНИЈЕ!

(ПРАИЗВЕДБА БХ. АУТОРА)

ауттор *Бобо Јелчић*

редитељ *Бобо Јелчић*

Сатирично казалиште Керемпух,

Загреб, Хрватска

19. XI

НИЧИЈИ СИН

ауттор *Мате Матишић*

редитељ *Марко Мисирача*

Београдско драмско позориште,

Београд, Србија

20. XI

НАШИ ДАНИ

(ПРАИЗВЕДБА БХ. АУТОРА)

ауттор *Жељко Стјепановић*

редитељ *Југ Радивојевић*

Народно позориште РС,

Банја Лука, БиХ

21. XI

ЈЕДВАНОСИМСОБОАКАЛОМИСТОБО

(ПРАИЗВЕДБА БХ. АУТОРА)

ауттори *Нејра Бабић и Алекс Курт*

редитељ *Алеш Курт*

Сарајевски ратни театар,

Сарајево, БиХ

22. XI

ОСАМА - КАСАБА У ЊУЈОРКУ

(ПРАИЗВЕДБА БХ. АУТОРА)

ауттор *Владимир Кецмановић*

редитељ *Дарко Бајић*

Зvezdara teatar,

Београд, Србија

23. XI

КОНЦЕРТ У ЧАСТ ПОБЈЕДНИКА Јован Колунџија са пратњом